

Секция 6

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ БЕЛОРУССКОГО ЯЗЫКА

Л. Ф. Кахоўская
г. Гомель

МОЎНЫЯ ЎЗАЕМААДНОСІНЫ І ТРАНСПАЗІЦЫЯ

Навучанне роднасным мовам, як вядома, працэс складаны. Асаблівыя цяжкасці звязаны з адмоўным і дадатным пераносамі, якія заўсёды сустрэнуць навучэнца на шляху авалодання мовай.

Пра адмоўны перанос (інтэрферэнцыю) выказана шмат думак і меркаванняў, бо яго выявы — памылкі, што можна ўбачыць на усіх узроўнях моўнай структуры. Галоўнае — іх ведаць і папярэдзіць.

Дадатны перанос (трансферэнцыя, транспазіцыя) яшчэ патрабуе свайго сістэмнага вывучэння і ўкаранення ў практыку навучання. Тым не менш, менавіта транспазіцыя, якая грунтуецца на ўліку лінгвакраіназнаўства, асаблівасцей моўных узаемаадносін, садзейнічае эфектыўнаму вывучэнню роднаснай мовы.

Пры вывучэнні польскай мовы беларуска-рускімі білінгвамі ўлічваюцца: а) ступень роднасці моў; б) этапы моўнага кантактавання; в) агульныя пласты лексічных запазычанняў з іншых моў; г) польскія запазычанні ў беларускай мове; д) ступені засваення ў роднай і вывучаемай мовах лексічных, граматычных і іншых кампанентаў; е) тыпалагічныя прыкметы двухмоўя і інш.

Так, у сучаснай беларускай мове знайшлі адлюстраванне 1) запазычанняў, агульных для польскай, беларускай і рускай моў, напр.: *галантны*. 2) розныя этапы заходняга (польскага) уплыву; напр.: спачатку — *гарбата, маляваць, гарбар, гарцаваць*, а по-

тым — *выстава, фундатар, распавядаць, наступствы*. 3) усходні (рускі) ўплыў і яго ўяўнае адступленне перад шлатлікімі паланізмамі і англіцызмамі апошняга часу. Значны эфект пры вывучэнні польскай мовы дае сістэмная транспазыцыя пазначаных момантаў.

Поспеху ў навучанні садзейнічае і прыцягненне суадносных лексіка-семантычных і тэматычных груп лексем. Лексічныя групы і па сваёй структуры, і па лексічнаму нападзенню значна адрозніваюцца ў рускай, беларускай і польскай мовах. Для таго, каб матэрыял гэты быў уключаны як транспазыцыя, патрэбна разглядаць яго ў лінгвараязнаўчым аспекце, напрыклад: лексіка-семантычныя палі “моўны этыкет”, “назвы адзежы” і інш.

Улік асаблівасцей моўных узаемаадносін і пабудова на гэтай аснове сістэмы дадатных пераносаў — гэта шлях для інтэнсіфікацыі камунікатыўна арыентаванага вывучэння любой роднаснай мовы.

Г.І. Басова
г. Мінск

ТЭКСТ У ПРАЦЭСЕ НАВУЧАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ НЯМЕЦКІХ СТУДЭНТАЎ

У апошні час у вывучэнні любой мовы як замежнай найбольш важнае значэнне надаецца вывучэнню тэкстаў розных стыляў. Праблема выбару тэкстаў, іх тэматык, аб’ёму актуальна пры навучанні нямецкіх студэнтаў беларускай мове у Йенскім універсітэце (Германія), калі перад выкладчыкам стаіць задача паспяховага іх навучання у сціплым тэрміны на працягу трох семестраў (па дзве гадзіны на тыдзень).

Для таго каб дасягнуць мэты, выкладчык павінен добра арыентавацца ў “тыповых узорах рэальна існуючых тэкстаў”, выбраць аптымальныя вучэбныя тэксты для кожнага этапу навучання. Выбар тэкставай канцэпцыі навучання з’яўляецца актуальным, паколькі садзейнічае павышэнню эфектыўнасці авалодання вуснай і пісьмовай формамі беларускай мовы. Таму вучэбны тэкст — гэта такі тэкст, які дае магчымасць фарміраваць навыкі ва ўсіх відах маўленчай дзейнасці для яго адэкватнага ўспрымання і разумення. Такі падыход да тэксту адпавядае прагматычнай арыентацыі сучаснага навучання, садзейнічае стварэнню вучэбнай мадэлі рэальнай камунікацыі і фарміраванню камунікатыўнай кампетэнцы.